



חובות הלבבות

מעטים הם גדולי ישראל עליהם ניתן לומר שחוללו מהפכה בעם ישראל. רבנו בחיי אבן פקודה הוא ללא ספק אחד מהם, מחבר הספר הנפלא "חובות הלבבות", שהיה מבין ההוגים המקוריים ביותר בישראל. הוא חי לפני כ-900 שנים בספרד וכיהן כדיין.

חידושו העיקרי בספרו הוא למעשה המצאת מקצוע חדש בספרות העברית - לימוד המוסר. תורת המוסר שלו מעמידה במרכז את אהבת אלוהים, אהבה הנובעת מדעת אלוהים. המחבר פונה בראש ובראשונה אל השכל וההיגיון, הוא מבקש לשכנע, לא לאיים ולא לדכא. בדרכו הוא סולל דרך המובילה את האדם בכלל ואת האדם מישראל בפרט להתקרב לאלוהים ולתקן את מידותיו.

הספר עוסק במצוות הדתיות המוטלות על לב האדם ככלל ועל ליבם של ישראל בפרט - 'חובות הלבבות'. חובות אלו שייכות למסגרת המצוות השכליות התלויות בשיקול דעת ובהיגיון. הסולם בו מוביל המחבר את הקורא מציב בהתחלה את דעת אלוהים ובסיום את הדבקות בו. בכך, 'חובות הלבבות' הוא למעשה הספר הראשון בתולדות עם ישראל המפרט בצורה יסודית ושיטתית את עבודת ה' של האדם מישראל.

בחוברת זו לא נוכל להקיף את שערי הספר כולו. מתוך עשרת השערים בחרנו חמישה חלקים מרכזיים בהם מתבלטת במיוחד שיטתו של המחבר ויש בהם כדי ללמד על מגמתו העיקרית בספר זה. אנו תקווה שלימוד חלקים אלו יעורר את הרצון ללימוד הספר כולו.

פרקי הספר הנלמדים במהדורה זו:

- הקדמת הספר - חשיבותם ומרכזיותם של חובות הלבבות על פי התורה.....7
שער עבודת האלוהים - יצירת הזיקה והקשר בינינו לבין אלוהים.....75
שער הביטחון - השלכת ייחוסנו על אלוהים וביטחוננו בו.....143
שער הכניעה - ההבנה שכל ערכו וכוחותיו של האדם תלויים באלוהיו.....175
שער התשובה - התשובה לדרך ה' אחרי הסטייה ממנה.....209

משיבים את האמונה אל הלב כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ה - שנת השמיטה.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

בהמשך

משנת הרמב"ם (אגרות, פרקי יסוד
במשנה תורה), ספר העיקרים, אמונות
ודעות, מהר"ל, חסידות, הרב קוק
ועוד מספריהם של רבותינו הראשונים
והאחרונים

תוכנית השנה השנייה

תשרי-כסלו: הקדמות הרמב"ם
טבת-אדר א': מהר"ל
אדר ב'-ניסן: דרשות הר"ן
אייר-תמוז: הרב קוק
אב-תשרי תשע"ה: חובות הלבבות

לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל
היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:



www.yeshiva.org.il



www.meirtv.co.il





הקדמה

הקדמת חובות הלבבות היא מפתח לספר כולו. בהקדמה זו משרטט רבנו בחיי את הסיבות שהניעו אותו לחבר את ספרו. מתוך התבוננות שכלית ומתוך לימוד דברי התורה וחז"ל, נראה שהמצוות המוטלות על הלב תופסות מקום משמעותי וחשוב בעבודת ה'. אך למרות חשיבות התחום הרחב של חובות הלבבות, כלל לא עוסקים בו. כל סוגיית המצוות המוטלות על הלב אינו נושא שנלמד ומדובר דיו בקרב לומדי התורה. הלב נזנח. כשהלב אינו מתפקד כראוי אז הבריאות הרוחנית של האדם לוקה בחסר. כשלומדי התורה עוסקים בצד המעשי והנגלה של התורה, מתוך כוונות נמוכות ולא מטוהרים את ליבם. ממילא גם המון העם מושפע מכך ועבודת ה' שלו חסרה וחלקית. רבנו בחיי הגיף את הדגל של עבודת ה' הפנימית, העבודה שבלב. הוא מוכיח באופן ברור שזהו העיקר של התורה, שעיקר תשומת הלב וההשקעה הנפשית של עובד ה' האמיתי צריכים להיות בטהרת הלב ובחובות המוטלות עליו. לאותם עובדי ה' וכן גם לעצמו, חיבר רבנו בחיי ספר המבאר מצוות אלו. הספר כולל עשרה שערים הכוללים בתוכם את כל החובות המוטלות על הלב בעבודת ה'. הלומד אותם יזכר את ליבו ויגיע למדרגה הרמה של עבודת ה' בשלמות ובתמימות, באופן שפיו וליבו יהיו שווים בעשיית רצון ה'.

ביאורים

ספר 'חובות הלבבות' עוסק בעמידה של האדם מול הקב"ה. איך כל אחד יכול להגיע לעבודת ה' שלמה וזכה. לכן אין מתאים מלפתוח את הספר בשבח והודאה למי שאותו אנו עובדים, הקב"ה.

השבח מתחלק לשני חלקים. החלק הראשון הוא שבח על ייחודו של הקב"ה. ה' הוא היחיד שניתן לומר עליו שהוא אחד ואינו מורכב מכמה גורמים. היחיד שניתן לומר עליו שהוא קדמון. וכן היחיד שמתמיד ללא סוף בטובתו. החלק השני הוא הודאה על בריאת העולם ועל בריאתנו אנו. דרך בריאה זו ניתן לראות את גבורת ה', חכמתו העמוקה וטובו הבלתי פוסק.

ה' לא רק ברא אותנו, אלא גם נתן לנו כלים איך לחיות בצורה נכונה ולימד אותנו מהי הדרך בה נצעד. ולכן הטובה הגדולה ביותר שה' השפיע עלינו היא החכמה. רק על ידי החכמה אנו יכולים לעבוד את ה', ולעשות את רצונו. החכמה יכולה להציל אותנו מכעסו של ה' בעולם הזה ובעולם הבא אם נעבוד אותו בלב שלם.

ישנם שלושה סוגים של חכמות:

חכמת היצירות היא החכמה שכוללת את משפחת חכמות הטבע. בחכמה זו אנו למדים על המתרחש בעולמנו. הביולוגיה, הפיסיקה והבוטניקה הם חלק מאותה משפחה.

חכמת השימוש שהיא כל אותם החכמות שעוזרות לנו להשתמש בעולמנו על מנת להפיק ממנו את המירב להצלחתנו. מתמטיקה ונגינה הם חלק מחכמות אלו העוזרות לנו לחשב דברים או להגיע להרפיה נפשית ולשמחה.

שני סוגי חכמות אלו נמוכים מכיוון שהם עוזרים לאדם לחיות את חייו הגשמיים כאן בארץ. אין בהם הכרה בייחודו של האדם ובחלק הרוחני שקיים בו. חלקים אלו רק עוזרים להפיק מהעולם בו אנו חיים את מירב התועלת וההנאה הגופנית.

חכמת האלוהות היא החכמה השלישית. חכמה זו היא החכמה המיוחדת מכולם. היא החכמה שאינה עוסקת בחיי השעה ובעולם הזה, אלא עוסקת במושגים רוחניים: באמונה, בהכרה במציאותו של ה' ובמושגים כמו נשמה, מלאכים ועוד, והיא השער להבין את תורת ה'.

להצלחת בני ואורה שמאי וכל יוצאי חלציהם ה"ו

הקדמה

אמר המחבר: ברוך יי אלהי ישראל, אשר לו יאות^ו ענין האחד האמתי, הקדמון במציאותו, שבח לה' המתמיד טובתו^ו, אשר ברא כל הנמצאות לאות^ו על אחדותו, ויצר יצירות לעד על גבורתו, והחל חדשות^ו להעיד על חכמתו וגדל טובו, כדכתיב (תהלים קמה, ד): "דור לדור ישבח מעשיך וגבורתך יגידו", וכתיב (תהלים קמה, י"ב): "יודוך יי כל מעשיך וחסידך יברככה, כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו, להודיע לבני האדם גבורתיו וכבוד הדר מלכותו".

החכמה היא הגדולה שבטובות

והגדולה שבטובות, אשר היטיב בהם הבורא לעבדיו המדברים^ו, אחרי המציאו אותם^ו על^ו תכונות הפרתם בהן גמורה והבנתם שלמה, היא החכמה, אשר היא חיי רוחם ונר שכלם, והמביאה אותם אל רצון האלהים, והמצלת אותם מקצפו בעולם הזה ובעולם הבא, כאשר אמר הכתוב (משלי ב, ו): "כי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", ואמר אליהוא (איוב לב, ח): "אכן רוח היא באנשו ונשמת שדי תבנים", ודניאל אמר (דניאל ב, כא): "יהב חכמתא^ו לחימין ומנדעא לידעי בינה", ואמר הכתוב (ישעיה מח, יז): "אני יי אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך".

חלקי החכמה

והחכמה מתחלקת לשלשה חלקים. החלק הראשון חכמת היצירות^ו, שקורין לה בלשון ערב 'אלעלם אלטבעי', והיא חכמת טבעי הגופות^ו ומקריהן. והחלק השני היא חכמת השמוש^ו, שקורין לה בלשון ערבי 'אלעלם ריאצי', והיא חכמת המנין והשעורים^ו, וחכמת הפוכבים, וחכמת הנגון הנקראת מוזיקא. והחלק השלישי קורין לה בלשון ערבי 'אלעלם אלאהי', והיא חכמת האלהות, והוא דעת האל יתברך ודעת תורתו ושאר המשפלות, כנפש וכשכל וכאישים הרוחניים^ו.

חלקי החכמה הם שערים

וכל חלקי החכמה לפי מחלקת עניניה המה שערים, פתחם הבורא יתברך למדברים^ו להשיג בהם התורה והעולם, אלא שמקצת החכמות הצריך אליהם יותר לענין התורה, ומקצתם הצריך עליהם יותר לתועלת העולם.

החכמות שלצורך העולם

ואשר הצריך אליהם יותר לענין העולם היא החכמה התחתונה, אשר היא חכמת טבעי הגופות ומקריהן, והחכמה התיכונה שהיא חכמת השמוש. ושתי החכמות האלה מורות על כל סודות העולם הזה ותועלותיו והנאותיו מן, ומורות על כל עניני המלאכות ומיני התחבולות לצרכי הגופות ולעניני קניני העולם.

יאות - ראוי. **המתמיד טובתו** - המשפיע טובה על הבריות בתמידות. **לאות** - לראיה. **והחל חדשות** - חידש וברא את העולם. **המדברים** - בני האדם. **אחרי המציאו אותם** - בכך שיצירתם. **על** - עם. **יהב חכמתא וכו'** - נותן חכמה לחכמים ומדע ליודעי בינה. **היצירות** - מדעי הטבע. **הגופות** - מיני הברואים. **השמוש** - שהאדם נעזר בהם לצרכיו. **המנין והשעורים** - חשבון והנדסה. **כנפש וכשכל וכאישים הרוחניים** - הכרת הנשמה והמלאכים. **למדברים** - לבני האדם.